

УДК 338

JEL Classification:

Мудра О.В.

Аспірант кафедри «Управління виробництвом»,
Донецький Національний Технічний Університет, м. Донецьк

Мудрая О.В.

Аспирант кафедры «Управление производством»,
Донецкий Национальный Технический Университет, г. Донецк

Mudra O.V.

Postgraduate student, "production management"
Donetsk National Technical University, Donetsk

МЕХАНІЗМ ГАРМОНІЗАЦІЇ РИНКІВ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ ТА ПРАЦІ

МЕХАНИЗМ ГАРМОНИЗАЦИИ РЫНКОВ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УСЛУГ И ТРУДА

THE MECHANISMS OF THE EDUCATIONAL SERVICES AND LABOR MARKETS HARMONIZATION

Розглянуто модель взаємодії ринків освітніх послуг та праці. Розроблено економічний механізм гармонізації досліджуваних ринків та запропоновано науково-практичні рекомендації щодо його формування.

Ключові слова: взаємодія, гармонізація, механізм, модель, ринок освітніх послуг, ринок праці

Рассмотрена модель взаимодействия рынков образовательных услуг и труда. Разработан экономический механизм гармонизации исследуемых рынков и предложены научно-практические рекомендации по его формированию.

Ключевые слова: взаимодействие, гармонизация, механизм, модель, рынок образовательных услуг, рынок труда

The model of the educational services and labor markets interaction has been considered. The economic mechanism of the research markets harmonization and the scientific -practical recommendations for its formation have been proposed.

Keywords: cooperation, harmonization mechanism model, the market of educational services, labor market

Постановка проблеми. У сучасному складному глобальному середовищі відбуваються процеси, які корінним чином змінюють характер та динаміку економічних відносин. Світовий економіці притаманною є інноваційна спрямованість економічних процесів, бурхливий розвиток науки та технологічного використання її досягнень. Одним із стратегічних пріоритетів України є орієнтація економіки на інноваційний шлях розвитку, який передбачає зростання суспільного і особистого добробуту за рахунок постійного підвищення продуктивності використання всіх ресурсів і факторів виробництва. Провідне місце в цьому процесі займає ринок освітніх послуг та об'єктивна єдність закономірно пов'язаних взаємовідносин між суб'єктами освітнього процесу з ринком праці щодо виробництва та реалізації інтелектуальних послуг, що забезпечує ефективність впровадження інновацій в усі сфери суспільного розвитку, визначає рівень конкурентоспроможності економіки країни. Сьогодні в Україні гостро постали проблеми, пов'язані з недосконалістю механізмів взаємодії ринків освітніх послуг та праці. Все це, в свою чергу, актуалізує питання формування економічного механізму регулювання взаємодії ринків освітніх послуг та праці адекватних сучасним умовам розвитку економіки України.

Аналіз останніх досліджень. Проблемам формування економічних механізмів присвятили свої дослідження такі зарубіжні та вітчизняні вчені як Е. Маскін А. Кульман, І. Булеев, Н. Брюховецька, О. Діденко, Й. Завадський, Г. Ільницька, О. Кендюхов, О. Мартякова та ін. До наукової розробки теоретичних та прикладних проблем становлення, розвитку та взаємодії ринків освітніх послуг та праці значний внесок зробили такі провідні вітчизняні вчені як В. Антонюк, Н. Анішина, Д. Богиня, О.Грішнова, Б. Данилишин, І. Каленюк, В. Куценко, О. Кратт, Е. Лібанова, О. Новікова, С. Мельник, Р. Патора та інші. Незважаючи на значущість і цінність досліджень названих вчених, необхідно відзначити, що недостатньо

дослідженими залишаються теоретичні питання формування та розвитку економічного механізму регулювання взаємодії ринків освітніх послуг та праці як сукупності інструментів узгодження економічних інтересів, оптимізації витрат та забезпечення соціально-ефективності, що визначає актуальність даного дослідження.

Метою дослідження є розробка науково-практичних рекомендацій щодо формування економічного механізму регулювання процесів взаємодії на ринках освітніх послуг та праці.

Результати дослідження. Питання взаємодії ринків освіти і праці, а також моделі і інструменти взаємодії влади і бізнесу в забезпеченні збалансованості двох ринків в сучасних умовах є відносно новим питанням у сучасних наукових дослідженнях, а тому актуалізують питання вивчення та розвитку механізмів їх регулювання. Взаємодію досліджуваних ринків праці можна представити як модель, яка охоплює систему вхідних і вихідних параметрів, та володіє певним внутрішнім устроєм (система процесів регулювання взаємодії). В якості вхідних параметрів пропонуємо розглядати імпульси, які формує інформація про стан ринку праці (запити, очікування роботодавців), можливості ринку освітніх послуг, відповідні їм ресурси (матеріальні, фінансові, кадрові, інформаційні) та інфраструктура (сукупність закладів залучених до взаємодії та взаємозв'язки між ними), в якості вихідних – результати взаємодії (продукт взаємодії ринку освітніх послуг та праці), що задовольняють вимоги ринку праці, очікування суспільства, потреби економіки, забезпечує гармонізацію ринків освітніх послуг та праці.

Незважаючи на активізацію наукових досліджень з питань взаємодії ринків освітніх послуг та праці, залишаються нерозв'язаними багато питань, пов'язаних зі створенням економічного механізму її регулювання. Сьогодні в літературі існує безліч підходів до визначення сутності механізму та його ключових складових, причому їх спектральний аналіз акумулюється як в суто словникових визначеннях, так і в авторських інтерпретаціях залежно від цілей дослідження.

Так, французький дослідник Кульман А., говорячи про економічний механізм в макроекономічному аспекті, підкреслює, що механізм містить певну послідовність економічних явищ: його складовими елементами одночасно

виступають вхідні і вихідні явища, а також весь процес, який відбувається в інтервалах між ними. Дослідник розглядає механізми як системи взаємозв'язків між економічними явищами, які виникають за певних умов під впливом первісного імпульсу [8, с.13-14].

Особливої уваги заслуговує визначення економічних механізмів надане Мартяковою О.В. в контексті соціальних процесів [9, с. 93]: «у загальному вигляді під економічним механізмом формування соціальних процесів будемо розуміти систему форм і методів регулювання соціальних процесів. На різних рівнях управління це забезпечує гармонізацію інтересів особистості, роботодавця, держави з досягнення цілей соціального розвитку відповідно до прийнятих концепцій та оптимізації соціальних витрат суспільства, а також узгодження економічної і соціальної політики на основі законів розвитку, відповідних об'єктивним умовам певного етапу». До складових економічного механізму крім форм, методів і засобів, що забезпечують функціонування системи, автор включає також цілепокладання цієї взаємодії і підтримку динамічної рівноваги виробничих процесів, що протікають в ній. Автор підкреслює, що економічний механізм представляє не тільки систему інтересів регулювання відтворювальних процесів, а й реалізацію цього регулювання на основі суспільних економічних законів даної економічної формації.

Кендюхов О.В. розглядаючи організаційно-економічний механізм [6, с. 37], дає наступне визначення даного терміну: «система елементів (цілей, функцій, методів, організаційної структури та суб'єктів) та об'єктів (видів інтелектуального капіталу) управління, в якій відбувається цілеспрямоване перетворення впливу елементів управління в необхідний стан або- реакцію..., має вхідні впливи в формі зовнішніх вимог та реакцію у вигляді економічного ефекту».

Отже, відповідно до мети дослідження, економічний механізм регулювання взаємодії ринків освітніх послуг та праці можна розглядати як систему взаємозв'язків між ринками, що виникає в процесі їхньої взаємодії під впливом механізмів державного та ринкового регулювання; використання сукупності елементів на основі відповідного інформаційного та ресурсного забезпечення, як це представлено на рис. 1.

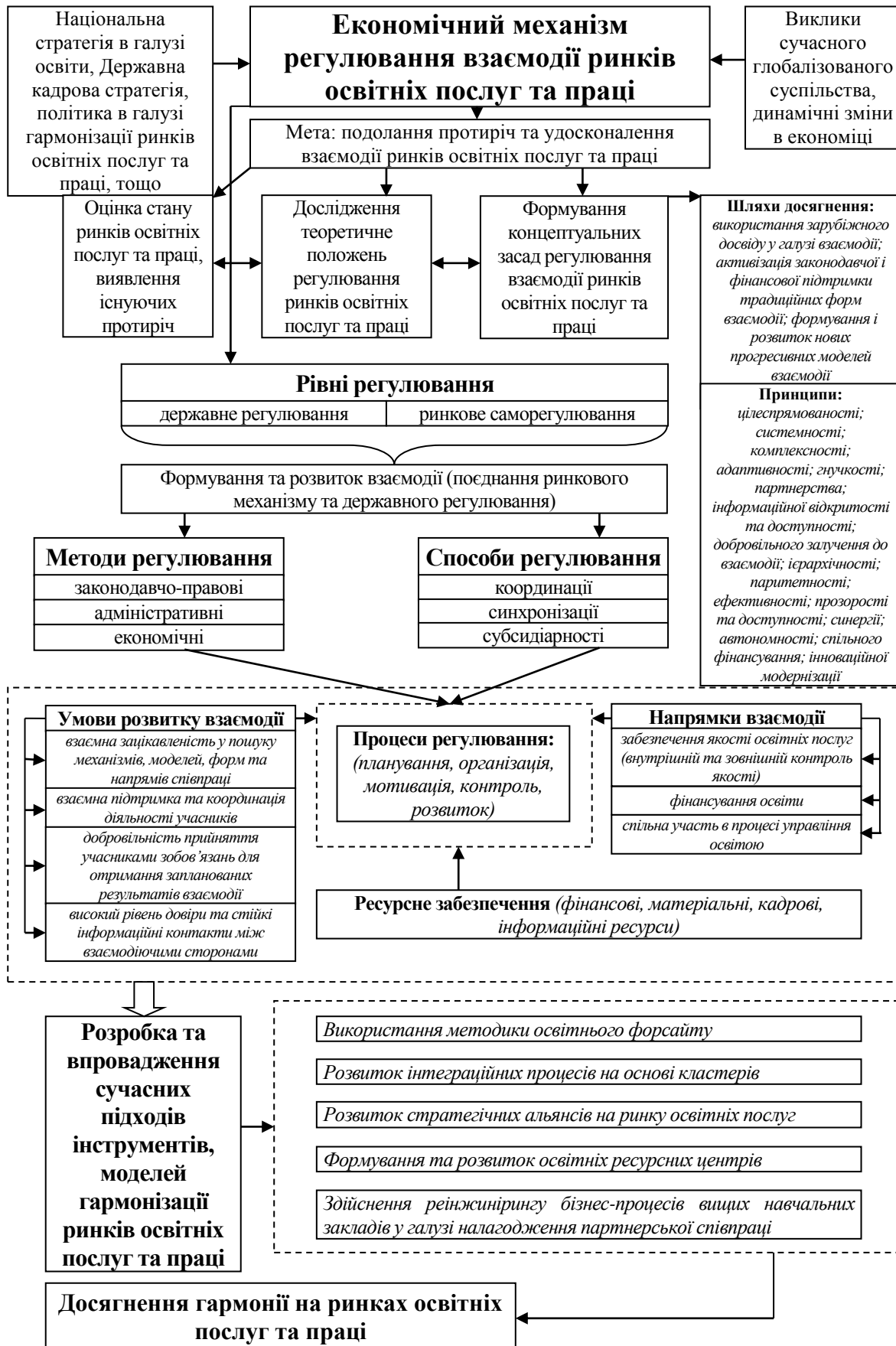

Рис.1 – Структурно-логічна модель економічного механізму взаємодії ринків освітніх послуг та праці (авторська розробка)

Аналізуючи складові елементи механізму, необхідно наголосити на важливості правильного формулювання цілей і завдань регулювання взаємодії. Головним завданням економічного механізму має бути забезпечення гармонізації ринків, підвищення ефективності взаємодії, формування необхідних умов для перетворення економічних відносин, досягнення балансу між попитом і пропозицією, розвитку людського капіталу країни, а також успішного вирішення проблем сталого економічного і соціального розвитку національної економіки. Відповідно досягненню поставлених завдань сприятиме здійснення таких кроків як використання зарубіжного досвіду у галузі взаємодії; активізація законодавчої і фінансової підтримки традиційних форм взаємодії; формування і розвиток нових прогресивних моделей гармонізації ринків освітніх послуг та праці.

Відповідно до наведеної структурно-логічної схеми формування економічного механізму регулювання взаємодії ринків освітніх послуг та праці має враховувати той факт, що стрімкий розвиток сучасного глобалізованого суспільства супроводжується динамічними змінами в галузі економіки та активним пошуком конкурентоспроможних моделей національних економік. Сутність суспільного розвитку проявляється в постійній динаміці, змінюється і зміст економічного життя, отже зазнають змін і вимоги до якості та розвитку людського капіталу в національному господарстві. Розвиток сучасного економічного механізму взаємодії ринків освітніх послуг та праці повинен враховувати такі **фактори** як стан економіки країни, законодавчі акти, державні, регіональні цільові програми, міжнародні, державні та галузеві стандарти з питань функціонування досліджуваних ринків, конкуренція на ринках освітніх послуг і праці, фінансово-економічна ситуація, що має вплив на доступність освітніх послуг для населення, рівень зайнятості та напруженість на ринку праці.

Важливою функцією економічного механізму є формування нового підходу щодо адаптації ринку освітніх послуг до вимог ринку праці, а також дієвих важелів ефективного їх функціонування, що передбачає поєднання ринкових та державних інструментів регулювання, а також відповідних принципів регулювання взаємодії.

Тому сучасний економічний механізм гармонізації досліджуваних ринків повинен **формуватися на принципах** цілеспрямованості та системності,

адаптивності та гнучкості, інформаційної відкритості та доступності, прозорості та доступності, партнерства та добровільного залучення до взаємодії, паритетності та автономності, ефективності та синергії, спільного фінансування та інноваційної модернізації.

Під ринковими інструментами розуміють засоби, що застосовуються суб'єктами ринкового взаємодії в процесі аналізу, оцінки та регулювання взаємодії. Методи державного регулювання взаємодії включають такі групи як законодавчо-правові, адміністративні та економічні. До законодавчо-правової бази з питань регулювання ринку освітніх послуг та ринку праці можна віднести: Закони України «Про освіту» [3], «Про вищу освіту» [1], «Про зайнятість населення» [2]; Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку розроблення, затвердження та внесення змін до галузевих стандартів вищої освіти» [11], Указ Президента України «Про Стратегію державної кадрової політики на 2012–2020 роки» [12] та інші.

Використання адміністративних методів, як правило, забезпечує розробку та дотримання державних стандартів в галузі освіти, ліцензування освітньої діяльності, акредитацію та атестацію вищих навчальних закладів, сприяють підвищенню якості освітніх послуг тощо. Економічні методи пов'язані з заходами в галузі податкового регулювання, системою державних закупівель та заказів, фінансування та ін. У багатьох країнах світу останнім часом набувають поширення також методи узгодження (соціального партнерства), які передбачають узгодження дій держави, роботодавців та освіти з питань взаємодії та регулювання досліджуваних ринків.

Формування та розвиток взаємодії вимагають врахування таких **чинників** як взаємна зацікавленість у пошуку механізмів, моделей, форм та напрямів співпраці; взаємна підтримка та координація діяльності учасників; добровільність прийняття учасниками зобов'язань для отримання запланованих результатів; високий рівень довіри та стійкі інформаційні контакти між суб'єктами взаємодії. Реалізація досліджуваного механізму обумовлює необхідність визначення способів узгодження попиту і пропозиції на фахівців, способів обліку змін у вимогах роботодавців, формату участі роботодавців в діяльності ринку освітніх послуг.

Відповідно взаємодія ринків може також бути спрямована на виконання таких **завдань** як внесення роботодавцями до органів виконавчої влади пропозицій щодо вдосконалення законодавчої бази і нормативно-правового забезпечення в галузі взаємодії ринків; спільна участь у моніторингу і прогнозуванні потреб економіки у кваліфікованих кадрах; участь роботодавців у формуванні спільно з органом виконавчої влади системи оцінки якості освіти; участь роботодавців у формуванні та експертизі основних і додаткових освітніх програм, а також в експертизі якості підручників і навчальних посібників, що використовуються у навчальному процесі; участь роботодавців у державній акредитації навчальних закладів та у державній атестації випускників.

Розвиток механізму регулювання визначає необхідність використання набору **способів регулюючого впливу** на процес їх спільного функціонування, а саме: координації (забезпечення узгодженості роботи всіх ланок взаємодії), синхронізації (впорядкування в часі процесів взаємодії і темпів розвитку ринків освітніх послуг і праці), субсидіарності (включає чітке розмежування функцій і розподіл повноважень, врахування інтересів всіх учасників взаємодії незалежно від їх владних, фінансових чи інших абсолютних можливостей).

Орієнтованими **напрямами взаємодії** ринків можуть бути заходи в галузі забезпечення якості освітніх послуг (внутрішній та зовнішній контроль якості), залучення до фінансування освіти (поєднання державного та приватного фінансування) або спільна участь в процесі управління освітою. Основну роль в економічному механізмі займають процеси взаємодії ринків освітніх послуг і праці. Реалізація керуючого впливу на дані процеси обумовлює необхідність їх класифікації на процеси планування, організації, мотивації, контролю та розвитку.

Процеси планування передбачають визначення цілей та задач взаємодії; аналіз сильних та слабких сторін, можливостей та загроз; складання окремих планів, програм. Суттєвим недоліком планування у вітчизняній системі освіти є те, що орієнтація держави на власні пріоритети призводить до уніфікації вимог щодо підготовки фахівців різними навчальними закладами, визначає і жорстко контролює виконання державних освітніх стандартів. Державні освітні стандарти уніфікують підготовку фахівців з тим, щоб випускники різних вищих навчальних

закладів володіли однаковою сумою знань. Проте, в сучасних умовах єдині стандарти не дозволяють врахувати запити конкретної галузі або фірми при підготовці фахівця. В даних умовах виникає необхідність у точному формулюванні вимог, що пред'являються ринком праці відповідно до специфіки виробництва та реалій функціонування бізнесу в Україні, в проектуванні системи адаптації майбутніх фахівців до цих умов, що обумовлює необхідність організації систематизованої взаємодії та узгодження економічних інтересів роботодавців та навчальних закладів.

Процеси організації пов'язані з розробкою процедур у галузі взаємодії ринків освітніх послуг і праці та формування відповідних організаційних структур щодо її забезпечення. Особлива увага тут повинна приділятися проектуванню моделей взаємодії, заснованих на аналізі соціально-економічної ситуації, прогнозуванні тенденцій розвитку ринків, викликів глобалізованого та інноваційного середовища. При цьому має бути враховано вплив як зовнішніх (економічні, соціальні, нормативно-правові, інноваційні та ін.), так і внутрішніх (фінансове, інформаційне, кадрове забезпечення, матеріально-технічна база, інвестиції, інновації, маркетинг) чинників.

Процеси мотивації орієнтовані на підвищення зацікавленості та активності всіх учасників взаємодії в реалізації спільних проєктів. У цьому відношенні надзвичайно важливо стимулювання прямих контактів між суб'єктами взаємодії, зниження бар'єрів, розширення джерел фінансування, упорядкування конкуренції, інформування громадськості про реальний стан ринків освітніх послуг і праці.

Процеси контролю включають: регламентацію «правил гри» у сфері взаємодії ринків, яка гарантує прозорість, законність і безпеку спільних проєктів, здійснення кількісної та якісної оцінки освітніх послуг. Залучення роботодавців до формування освітніх програм, стандартів освіти та оцінки її якості сприятиме відображенню реальних потреб економіки у підготовці кадрів. Важливе значення для ефективного функціонування ринку освітніх послуг та його взаємовідносин з ринком праці має процес його моніторингу. Для контролю та підвищення якості освіти необхідно впровадити систему щорічної оцінки результатів діяльності навчальних закладів у порівнянні із провідними європейськими навчальними

зкладами. Рейтинг повинен включати оцінку роботодавцями якості підготовки фахівців, а також індекс працевлаштування по закінченні того або іншого навчального закладу. Важливим кроком в даному випадку є підготовка та опублікування національного огляду ринку праці з метою аналізу потреб підприємств і прогнозу попиту на різні спеціальності.

Процеси розвитку припускають безперервне поліпшення системи взаємодії ринків освітніх послуг і праці, використання сучасних методів їх гармонізації, а також підвищення ступеня саморегулювання суспільних запитів. Вони доповнюють процеси всіх інших видів і включені в загальну логіку управління взаємодією. Основним стимулом довгострокових партнерських відносин на досліджуваних ринках є формування взаємної зацікавленості у підвищенні якості підготовки фахівців, включаючи якість цільової (спеціальної) підготовки.

Важливим кроком щодо розвитку взаємодії є надання державним навчальним закладам автономії та розширення джерел їх фінансування. Варто зазначити, що незважаючи на те, що обсяги фінансування освіти у 2012 р. в порівнянні з 2008 р. підвищились майже на 20 %, дослідження ринку праці показують, що рівень задоволеності освітою серед роботодавців та випускників знизився [10]. Порівнюючи витрати на освіту в Україні з витратами розвинених країн світу, слід відзначити, що у нас один із найбільших обсягів фінансування освіти. Так, в останні роки в Україні витрати на освіту загалом доведені до 7 % ВВП, тоді як в Росії та Великобританії цей показник становить близько 4 %, у Таджикистані – 4 %, у Франції, Німеччині та США – близько 6 %, у Швеції – 7–8 % [13]. Безперечно, обсяги фінансування не можуть не залежати від загального стану економіки країни.

Аналіз статистичних даних щодо обсягів державних витрат на освіту та якості освітніх послуг свідчить про недостатнє фінансування освіти в Україні та неефективне використання як бюджетних коштів, так і приватних інвестицій у підготовку майбутніх фахівців, що визначає необхідність поєднання державного та ринкового регулювання з врахуванням зовнішніх та внутрішніх чинників з метою досягнення соціально-економічної ефективності та досягнення балансу ринків.

Важливо відзначити, що кожен з елементів економічного механізму володіє власними особливостями і відносною самостійністю, але всі вони можуть бути

гармонійно поєднані і доповнені один одним. Оптимальне поєднання елементів економічного механізму обумовлюють його основну мету, а саме здатність протистояти впливу негативних факторів, своєчасно вносити корективи і реагувати на зміни ринкового середовища.

Подальшим напрямком досліджень мають бути питання оцінки ефективності регулювання ринків, яка залежить від: якості цілепокладання, адекватності обраної стратегії регулювання та розвитку взаємодії поставленим цілям, сили та спрямованості мотивації суб'єктів взаємодії щодо досягнення мети, обсягу та якості залучених до процесу взаємодії ресурсів, а також має важливе значення для удосконалення інструментів узгодження економічних інтересів як роботодавців, так і навчальних закладів.

Висновки. Таким чином, можна зробити висновок, що стрімкий розвиток глобалізації та інтернаціоналізації суспільства, формування інноваційної спрямованості економічних процесів, динамічні зміни в галузі економіки, активний пошук конкурентоспроможних моделей національної економіки, вплив науково-технічних чинників, інтелектуалізація та інформатизація всіх сфер виробництва, а також зміна ставлення до ролі людського капіталу в зазначених процесах визначає необхідність гармонізації таких інститутів як ринок праці та ринок освітніх послуг. Підготовка висококваліфікованих фахівців конкурентоспроможних на ринку праці потребує переосмислення векторів розвитку та принципів регулювання як самого ринку освітніх послуг, так і його відносини з ринком праці.

На основі проведеного дослідження, економічний механізм можна охарактеризувати як систему цілей, принципів, форм, способів та методів впливу, відповідного нормативно-правового, інформаційного та ресурсного забезпечення гармонізації ринків освітніх послуг та праці, які визначають зміст, стан і послідовність дій та пов'язані з ними процедури впливу на процеси взаємодії, в результаті виконання яких очікується отримання максимально можливого ефекту при оптимальних витратах, за умови поєднання саморегулювання окремих економічних суб'єктів (навчальних закладів, підприємств, організацій тощо) та регулюючих функцій держави.

Результатом впровадження механізму має бути досягнення гармонії на ринках освітніх послуг та праці, а отже отримання відповідного економічного та соціального ефектів, які включають:

- макроекономічну складову: покращення відтворення та забезпечення галузей економіки кваліфікованими фахівцями;
- мікроекономічну складову: покращення забезпеченості підприємств кваліфікованими фахівцями, що сприяє підвищенню їх конкурентоспроможності на міжнародних і вітчизняних ринках;
- соціальну складову: зменшення рівня безробіття серед випускників, подолання ризику недовикористання їх трудового та інтелектуального потенціалу;
- фінансову складову: підвищення ефективності використання коштів на підготовку молодих фахівців і зменшення витрат на їх перепідготовку.

Література:

1. Закон України "Про вищу освіту" № 2984-III від 17.01.2002 [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2984-14>.
2. Закон України «Про зайнятість населення» від 5 липня 2012 року № 5067-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3668-17>
3. Закони України "Про освіту" № 1060-XII від 23.05.1991 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>
4. Данилишин Б. М. Сфера та ринок послуг у контексті соціальної модифікації суспільства: монографія / Б. М. Данилишин, В. І. Куценко, Я. В. Остафійчук. – К. : ЗАТ "Нічлава", 2005. – 328 с.
5. Каленюк І. С. Освіта в економічному вимірі: потенціал та механізм розвитку / І. С. Каленюк. – К. : ТОВ "Кадри", 2001. – 326 с.
6. Кендюхов А. Сущность и содержание организационно-экономического механизма управления интеллектуальным капиталом предприятия / Кендюхов А. // Экономика Украины.- 2004.-№ 2. –С.33-41.

7. Кратт О. А. Ринок праці у соціально-економічному просторі: методологічний аспект / О. А. Кратт, О. Ю. Будякова // Город, регион, государство: экономико-правовые проблемы градovedения: сб. науч. трудов ИЭПИ НАН Украины. – Донецк: ТОВ "Юго-Восток Лтд", 2007. – С. 185–191.

8. Кульман А. Экономические механизмы: Пер. с фр. / Общ. ред. Н.И. Хрусталевой. – М.: Прогресс, Универс, 1993. – 192 с.

9. Мартякова Е. В. Экономический механизм реформирования социальных процессов: страхование, маркетинг, риск-менеджмент [Текст] / Е. В. Мартякова ; НАН Украины, Ин-т экономики пром-сти. - Донецк : [б.и.], 2003. - 589 с.

10. Основні показники діяльності вищих навчальних закладів України на початок 2012/13 навчального року / Статистичний бюлетень [Електронний ресурс] // Державний комітет статистики України. – К. – 188 с. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

11. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку розроблення, затвердження та внесення змін до галузевих стандартів вищої освіти» від 5 вересня 2012 р. № 847 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/847-2012-%D0%BF>

12. Указ Президента України «Про Стратегію державної кадрової політики на 2012–2020 роки» від 1.02.12 р. № 45. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.

13. Education at a Glance 2012: OECD Indicators Summary in English [Electronic resource]. – 2012.- Acces: [http:// www. Oecd.org.dataoecd](http://www.Oecd.org.dataoecd) [15|4441260891/pdf

List of references:

1. Law of Ukraine "On Higher Education" № 2984-III from 17.01.2002 [Electronic resource]. – Access: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2984-14>.

2. Law of Ukraine "On Employment" № 5067-VI from 5.07.12 [Electronic resource]. – Access: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3668-17>

3. Laws of Ukraine "On Education" № 1060-XII from 23.05.1991 [Electronic resource]. – Access: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>

4. Danilishin B.M. Scope and market services in the context of social modification Society Monograph / B.M. Danilishin, V.I Kutcenko, Y.V. Ostafiychuk.– K. : ZAT "Nichlava", 2005. – 328 p.

5. Kalenyuk I.C. Education in economic terms: the potential and mechanism of development / I. C. Kalenyuk. – K. : TOV "Kadry", 2001. – 326 p.

6. Kendjuhov A. The nature and content of the organizational-economic mechanism of intellectual capital management company / Kendjuhov A. // Economy of Ukraine.- 2004.-№ 2. –P.33-41.

7. Kratt O. A. The labor market in the socio-economic environment: methodological aspects / Kratt O. A., O. J. Budyakova // City, region, The state: the economy and legal problems of hradovedenyya: Sat. scientific papers. IEII NAS of Ukraine. - Donetsk: TOV "Yugo-Vostok Ltd."2007. – P. 185–191.

8. Culman H. Economic mechanisms: transl. from Fr. / Total. Ed. NI Khrustalyova. - Moscow: Progress Publishers, Universal,1993. – 192 p.

9. Martyakova E.V. Economic mechanism of reforming social processes: insurance, marketing, risk management [Text] / E.V. Martyakova; NAS Ukraine, Inst-t economy industry. - Donetsk, 2003. - 589 c.

10. Basic indicators of higher education in Ukraine at the beginning of the 2012/13 school year / Statistical Bulletin [Electronic resource] // State Statistics Committee of Ukraine. – K. – 188 p. – Access: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

11. Cabinet of Ministers of Ukraine "On approval of the development, approval and changes to industry standards for higher education" від 5.09.12 р. № 847 [Electronic resource]. – Access: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/847-2012-%D0%BF>

12. Decree of the President of Ukraine "On the Strategy of personnel policy for the years 2012-2020" from 1.02.12 № 45. [Electronic resource]. – Access: <http://zakon2.rada.gov.ua>.

13. Education at a Glance 2012: OECD Indicators Summary in English [Electronic resource]. – 2012.- Access: [http:// www. Oecd.org.dataoecd](http://www.Oecd.org.dataoecd) [15|4441260891/pdf